

Naročnina mesečno
25 Din, za inozemstvo
40 Din — ne-
deljska izdaja
celoletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate: Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Kaj je vzrok?

Brezmejno je število strokovnjakov in nestrokovnjakov, ki pišejo tako o vzrokih kakor o sredstvih, s katerimi naj bi se odpravila sedanja gospodarska kriza. Tako začenja neka ugledna gospodarska revija svoj kritičen pregled najbolj pomembnih publikacij o tem vprašanju, ki so izšle v zadnjem času na nemškem knjižnem trgu. Čeprav nemški strokovnjaki gospodarsko katastrofo sveta gledajo naravno s svojega vidika, videč največje zlo v reparacijah, imajo vendar njihova izvajanja globoko jedro in nekateri izmed njih so resnično zadeli žebelj na glavo.

I.

Pojavov gospodarske krize ne bomo obširno navajali, ker so danes pač vsakomur znani. Število konkurzov v vsaki državi po vsem svetu znaša v zadnjih letih povprečno 10.000 na leto. Vrednost industrijske proizvodnje je leta 1931 v nekaterih državah padla v primeri z letom 1928 za 50%, v nekaterih industrijskih panogah znaša komaj 37% vrednosti v primeri z istim letom. Pri tem so zaloge v posameznih slučajih in državah sedemkrat višje nego leta 1926; število brezposelnih na vsem svetu znaša za celo vrsto milijonov več nego število prebivalstva Francije; več tisoč milijonov sirovin in drugih predmetov konsuma leži neizrabljenih. Včasih se navajajo ti pojavi kot vzroki sedanje krize. V resnici so to samo pojavi, to je posredni vzroki, ki so seveda drug z drugim v zvezi kakor členi velike verige. Kateri pa je resnični, to je prvi vzrok?

Najbolj je zadel, se zdi, Kuno Renatus (Die zwölfte Stunde der Weltwirtschaft), ki smatra za edini in pravi vzrok minulo vojno. Stroški svetovne vojne so znašali 700 milijard nemških mark. Samo stroški Nemčije znašajo nad 25% celokupnega nemškega narodnega premoženja. Čeprav so narodni stroške vojne na umeten način spravili v sveta potom inflacije, znaša danes notranja zadolženost narodov, ki je vsa, bodisi neposredno bodisi posredno, povzročena po vojni, nad 200 milijard nemških mark. Ljudje to dejstvo navadno omalovažujejo, ker notranja zadolženost ne izpreminja ničesar na narodovem premoženju. Toda treba je pomisliti, da notranja zadolženost usodopolno vpliva na porazdelitev narodovega dohodka. Ta nepravilna razdelitev je prvi in glavni vzrok sedanje gospodarske katastrofe.

Še važnejše pa je drugo dejstvo. Večji del vojnih stroškov je bil neproduktivno zapravljen. Izdatki kapitala za proizvode, ki so namenjeni samo za to, ali da se sami uničijo (municija, dinamit), ali pa da uničijo druge vrednote (razne vrste orožja), pomeni prav za prav nekaj produktivski kratak stik, to se pravi, pomeni za smotre gospodarstva golo izgubo, minus v vsakem oziru. Toda zunanja in notranja zadolženost držav, ki je posledica imenovane potrošnje kapitala med svetovno vojno, ki je vrednote samo uničevala, se popolnoma istoveti s kapitalom, ki proizvaja vrednote, in se zahtevajo zanj obresti in odplačevanje, dasi je ta kapital dejansko bil uničen in eksistira samo navidez kot nominalni kapital, kot imaginaren naslov, ki poraja dolg. To je čisto protinavarno. Zaradi tega je svet, kakor pravi Renatus, pod brezmerno umetni naplitenega kapitala, ki zopet nosi le navidezne sadove v inflaciji, kateri je seveda kot naravna reakcija sledila brezmejna deflacija. Zato moderno gospodarstvo predstavlja usoden circulus vitiosus: zadolženost radi vojne je privedla do nezdravega kroženja zlata, ki imobilizira nadaljnje kapitale, povzroča padanje potrošnje in navidezno nadprodukcijo, potem na eni strani padec cen, na drugi pa neomejeno vezane cene, ki nastajajo zaradi tega ker hoče industrija na vsak način zvišati rentabilnost. Vodi ta proces pa tudi do resnične nadprodukcije, predvsem pa do pretirane racionalizacije, ki ima za posledico na eni strani brezposelnost, na drugi pa neznozna socialna bremena, dočim visoke carine, s katerimi se hoče domača produkcija zaščititi, še bolj poslabšajo napete odnose med inozemskimi upniki in njihovimi dolžniki.

II.

Imenovani pisatelj pa poudarja tudi socialni moment tega procesa, čeprav žalibog tozadevno svojih misli ne izvaja do konca. Nezdravi razvoj modernega kapitalističnega gospodarstva nas uči, da bi se morale obrestni splot in višina obresti posebiti določati samo z vidika narodno-gospodarske produktivnosti, ne pa s stališča privatno-gospodarskega. Zakaj mi vemo, da je bila vojna za marsikatero gospodarsko panogo izvrstna kupčija in da tudi danes izdelovalci orožja in municije delajo dobre kupčije, kar pa ni noben socialni blagor, ampak narobe. Kapitalizem je pač smoter gospodarstva popolnoma izpreobrnil, tako da ne služi več človeštvu, ampak sam kot samonamen pičlemu razredu. Z istega vidika so izhajali kapitalisti, ko so svoje obrače začeli racionalizirati brez ozira na možnost potrošnje in na racionalno količino potrebščine ter seveda tudi brez ozira na delavstvo. Tega zla pa ne bomo odpravili niti, če skušamo moderno gospodarstvo ozdraviti samo z drugačno porazdelitvijo zlata ali pa z valutnimi eksperimenti, pa tudi ne s tako originalnim predlogom, kakor ga čitamo pri nekem, sicer zelo resnem gospodarskem pisatelju, kakor je von Kries (Herren und Knechte der Wirtschaft), ki pravi, da bi se gospodarska kriza rešila na en mah, če bi se vse stotine milijonov sirovin in odvisnega blaga, ki ga ni mogoče konsumirati, enostavno zmetale v morje, kar bi pomenilo obenem tudi zaposlitev vseh brezposelnih...

Nek drug moment, ki igra zelo važno vlogo

Kdo bo predsednik USA?

Hoover, Smith ali Roosevelt? — Demokrati za „mokro“ Ameriko

London, 28. aprila. Čeprav se bodo vršile volitve predsednika Ameriških Združenih držav še le novembra tega leta, se je po vseh državah Severne Amerike že danes razvila živahna volilna borba. Zdaj gre za to, da republikanska in demokratska stranka, ki se bosta potegovali za predsedniško mesto, določita svoje kandidate. Med republikanci je precejšnja opozicija proti Hooverju — tako namerava g. Dewey ustanoviti napredno stranko, ki bi se ji pridružili naprednjaki (progressisti) kakor senator Borah in drugi, toda resna nevarnost Hooverju od te strani ne preti; saj nimajo republikanci bolj popularnega človeka kakor je Hoover. Zato ni bila Hooverju odločitev, da vnovič kandidira, prav nič težavna.

Vse drugačen je položaj v demokratski stranki, kjer se vrši oster boj med demokratskim kandidatom pri zadnjih volitvah g. Al. Smithom, bivšim guvernerjem New Yorka in g. Franklinom Rooseveltom, sedanjim newyorškim guvernerjem. Da se oba tako odločno potegujeta za mesto kandidata, je umevno. Saj je zelo verjetno, da bodo dobili volilno bitko demokrati in da bo Hoover kot republikanski kandidat propadel.

Podatki o nedeljskih volitvah, ki so se vršile v nedeljo v Filadelfiji in v državi Massachusetts in na katerih je demokratska stranka izbirala med A. Smithom in Franklinom Rooseveltom, še niso povsem znani; vendar je gotovo, da je katoličan Al. Smith zmagal v obeh državah proti Rooseveltu. Smithova zmaga v Filadelfiji je velikega pomena, ker odpošlje ta država 76 odposlancev na zbor de-

mokratske stranke, ki se bo vršil junija v Chicagu. Tu bo končno padla odločitev med Rooseveltom in Smithom. Tudi v državi Massachusetts je Smithov uspeh vprav sijajen. Podatki iz 57 volilnih okrožij te države kažejo, da sta od oddanih glasov veljala vedno 2 za Smitha in 1 za Roosevelta. Podatki po volitvah iz teh dveh držav pa še ne dajejo pristne slike o položaju obeh tekmecev v vsej Uniji. Smithov uspeh v teh državah ni presenetil, ker je Smith v teh krajih zelo popularen.

Na drugi strani si je Roosevelt priboril že več zmag proti Smithu, kakor v New Yorku, kjer bo njegova večina kakor 2:1. Smithov poraz v New Yorku je toliko občutnejši, ker je bil leta 1928 Roosevelt izvoljen za guvernerja na zahtevo Smitha, ki je bil takrat popolen gospodar države. Tudi v južnih državah je močna opozicija proti Smithu, češ ker je katoličan in ker je pri zadnjih predsedniških volitvah nastopil proti prohibiciji. Predsedniške volitve obetajo demokratom zmago nad republikanci. Toda vprašanje je, ali se njihova borbenost ne bo razbila ob intrigah zaradi zbiranja predsedniških kandidatov.

Demokratska stranka bo pri volitvah nastopila med drugim z zahtevo o odpravi prohibicije. Proti prepovedi uživanja alkohola sta prav tako Smith kakor Roosevelt. Vrste mokrih, to je takšnih, ki se borijo proti prohibiciji, se čedalje bolj množijo; saj je gotovo, da je prohibicija leglo strahovite korupcije, ki se je zajedla v carinske, policijske in druge javne urade. Kljub temu ni verjetno, da bi Hoover, oziroma republikanska stranka popustila v tem pogledu.

Politična bolezen g. Tardieuja

S svojo boleznijo je hotel preprečiti definitivne odločbe v podonavskem vprašanju

Zeneva, 28. apr. ž. Iz najbolj zanesljivega vira se čuje, da je glavni vzrok, zakaj Tardieu ni hotel priti v Zenevo, v tem, ker bi se moral brezpogojno razgovarjati o sklicanju petih podonavskih držav ter o rešitvi tako zvanega podonavskega problema. Tardieu je že pretekli teden predložil tekst note, ki pa se je omejevala samo na Češkoslovaško, Avstrijo in Romunijo, pa je dr. Brüning zahteval, da se pozovejo vse ostale sosednje države. Poleg tega je Tardieu izpustil stavek, da se bo konferenca vršila v svrhu ustanovitve preferenčnega sistema. Nemčija je nadalje zahtevala, da se v pozivu navede, da se bo razpravljalo na konferenci samo o težkem gospodarskem stanju v srednji Evropi in na Balkanu. Ker v tej smeri ni bilo mogoče doseči sporazuma med Francijo in Nemčijo, kakor tudi ne med ostalimi velesilami, ki so se v glavnem posavile na nemško stališče, je Tardieu sklenil, da splot ne odpotuje v Zenevo. Zaradi tega je odgodena konferenca za rešitev srednjeevropskega in podonavskega problema najmanj za mesec dni. Radi teh razmer je zelo malo izgleda za kakšno uspešno delo tudi na sami razorožitveni konferenci. V mednarodnih diplomatskih krogih vedno bolj prevladuje mnenje, da sedaj ne preostaja drugega, kakor da si vsakdo pomaga sam.

Veliko zadovoljstvo francoskega tiska

Pariz, 27. aprila. ž. Od državnega tajnika Stimsona je prišla danes v Pariz brzojavka za Tardieuja, v kateri mu predstavnik ameriške vlade izraža globoko sočutje zaradi nenadne bolezni, posebno pa še radi tega, ker se ne bo mogel z njim več sestati, da se porazgovorita o važnih svetovnih problemih. Stimson je sporočil francoskemu premieru, da mora zaradi lastnega zdravja čimprej zapustiti Zenevo. Tardieuja pa je zadržal, da bo ameriška delegacija v Zenevi storila vse, da se delo razorožitvene konference nadaljuje v duhu, ki je vladal do sedaj v Zvezi narodov. Tardieu je prejel brzojavko tudi od MacDonalda, ki mu želi skorajšnjega ozdravljenja. Značilno pa je, da MacDonald ni niti z besedico omenil okolnosti, da so zaradi njegove bolezni prekinita pogajanja med šefi

v sedanjih gospodarski krizi, omenja znani gospodarski pisatelj Dessauer (Im Kampfe mit der Wirtschaftskrise). Ta pisatelj poudarja v prvi vrsti, da je izginil v obratu današnjega gospodarstva etični faktor kredita. Danes se večkrat kredit ne daje, dasi leži v podzemskih kletah zlata na kupce, enostavno zato ne, ker ni zaupanja, so pa tudi služaji, da se kredit splot kljub nujni potrebi ne vzame, čeprav se naravnost ponuja. To je znak, da je v gospodarskem sožitvenju narodov izpodkopana podlaga medsebojnega zaupanja. Ljudje ne zaupajo posameznim gospodarstvom, čeprav normalno obratujejo, od tod panično prodajanje akcij; ne zaupajo bankam in posojilnicam, od tod runi in dvigi v ogromnih izmerah; splot nimajo vere v gospodarsko, politično in socialno bodočnost sveta. Čeprav se ne more tajiti, da ima ljudstvo veliko vzroka za nezaupanje, pa bi vendar morali ljudje pomisliti, da na ta način gospodarsko zlo še neizmerno povečujejo in da se na ta način imobilizirajo nadaljnji kapitali, ki so gospodarstvu krvavo potrebni.

vlad. Tardieu se je brzojavno zahvalil Stimsonu in MacDonaldu za sočutje, ki sta mu ga izrazila.

Francoski jutranji tisk izraža neprikrito zadovoljstvo, ker je bil Tardieu zadržan in ker se ni mogel udeležiti konference v Zenevi. Večina listov hoče dokazati, da ta pogajanja ne bi imela niti smisla, bi bila brez vsake vrednosti ter ne bi dosegla nikakega uspeha. »Matine«, ki stoji blizu znanemu ministru, ugotavlja, da se odgoditev konference ne sme vzeti pretežljivo. Vnetje žlez francoskega premiera ne bo neugodno vplivalo na usodo razorožitvene konference, še manj pa bo ogrozilo načrt za reorganizacijo miru. Vse kaže, da sklicanje konference ni imelo drugega namena kakor da se potem nje vpliva na javno mnenje v Združenih državah, Vel. Britaniji in Nemčiji. »Petit Parisien« je mnenja, da se v enem dnevu v Zenevi ne bi mogli doseči bogve kakšni stvarni uspehi in tik pred francoskimi volitvami ne bi bilo pametno, rešiti vprašanja, za katera bi morala no-

Smernice italijanske zun. politike

Italiji se zelo smilijo zlasti podonavski narodi

Rim, 28. aprila. tg. Poročilo poslanca Polverelli, tiskovnega šefa Mussolinijevega k poročilu zunanjega ministristva še enkrat pojasnjuje smernice italijanske zunanje politike. Sporazum med državami, ker nekatere države, ki so slabotnejše socialno zgrajene kakor Italija, ne bodo več vzdržale nadalje gospodarske in moralne poostre krize. Ritem krize se približuje polomu. Problemi reparacij, vojnih dolgov in razorožitve še niso rešeni, nekatere države pa so neposredno pred bankrotom. Napetost iz mirovnih pogodb še vedno loči Evropo v zmagovalce in premagance. Na eni strani se pomnožuje oboroževanje na drugi strani pa moralne, finančne in politične obremenitve. Mednarodni sestanki so povzročili samo nova razočaranja in napetosti. Blagovni promet je na tleh. To je temno obzorje Evrope. Smernice velikega fišističnega sveta niso nič novega, tako silno aktualne spričo nevarnosti današnjega trenutka in negotovosti. Italija zahteva, da se zaključi tragična računsko knjiga, ki jo je zapustila vojna, in zmanjšanje carinskih zidov. Za podonavske in balkan-

raje nadaljnji kapitali, ki so gospodarstvu krvavo potrebni.

III.

Vsi imenovani ekonomski sicer dotikajo socialne in etične strani sedanje gospodarske krize, globlje pa ne gredo. Samo Dessauer predlaga nov gospodarski red v obliki kooperativnega gospodarstva, kjer pa ostaja večinoma tudi samo pri gospodarsko-tehnični strani vprašanja. Gotovo je, da je treba gospodarstvo tudi tehnično spremeniti, ako hočemo krizo premagati, kakor poudarja drug pisatelj, Leo Hausleiter (Revolution der Weltwirtschaft). Tako na pr. ne gre, da bi obenem s padanjem cen obstajalo na pr. v Nemčiji še vedno 56.000 vezanih cen, ki jih diktirajo karteli. Toda temeljito ozdravljenje je mogoče samo od temeljite preobrazbe gospodarskega reda, kajti sicer ne bomo prišli iz krize; kvečjemu bo sledil sedanjemu padcu umeten dvig, ki bo zopet obogatil le nekatere.

Položaj republikanske stranke ni zavirljiv. Hoover je ob svojem nastopu obljubljal mnogo, toda vse njegovo strokovnjaštvo v gospodarskih in finančnih zadevah mu ni pomagalo, da bi mogel državo uspešno prepeljati skozi strahovito finančno in gospodarsko krizo. Primanjkljaj v državnem proračunu gre v milijarde, stečaji bank in drugih industrijskih podjetij se neprestano množijo, pod vodstvom Z. Fosterja se širi komunizem, število brezposelnih bo doseglo skoraj 10 milijonov, posamezne države in posebno občine, so zašle v takšno finančno stisko, da ne morejo redno plačevati niti svojih uradnikov. Hooverjeva vlada skuša sedaj z aktivnejšo zunanjo politiko rešiti nekaj svojega ugleda in se posebno trudi, da bi vplivala na razorožitveno konferenco, ki naj bi tudi v interesu Amerike prinesla tako zaželeno razbremenitev državnega proračuna. Tudi zadeva radi ropa Lindberghovega otroka je zelo škodovala vladi, ker je pokazala, da država ne more jamčiti javne varnosti.

Morebitna izprememba na predsedniškem mestu v Washingtonu ne bo prinesla bistvene izpremembe dosedanje ameriške zunanje politike. Dejstvo je, da je še danes ogromna večina ameriške javnosti, pa naj si bo ta republikanska ali demokratska, proti črtanju evropskih dolgov in tudi proti vmeševanju Amerike v evropske zadeve. Američani se na eni strani bojijo povišanja davkov, ki bi ga imelo za posledico črtanje mednarodnih dolgov, bojijo pa se tudi novih obveznosti, ki bi jih prineslo Ameriki aktivnejše sodelovanje v Evropi.

siti Francija vsa bremena. »Journal« poudarja, da je od MacDonalda in Stimsona organizirana manifestacija imela edino namen, da izbriše vtise, ki so jih pustile volitve v Nemčiji. Odkrito povedano, Stimsonu je šlo le za to, da najde poceni kapital za predsedniške volitve v Ameriki. Tardieuju ni treba biti žal, če se ni udeležil pogajanj, pri katerih bi bil itak osamljen. Pertinax se v »Echo de Paris« veseli, da je Tardieu obolel, kar mu je preprečilo potovanje v Zenevo, kjer bi od njega iskali same koncesije, toda brez protiuslug.

Na mrtvi točki

Zeneva, 28. apr. tg. Danes dopoldne so drug za drugim obiskali Macdonalda državni kancler J. Brüning, francoski delegat Paul Boncour in ameriški državni tajnik Stimson. Vsi so govorili o tem, kako bi se čimprej zopet lahko začela pogajanja v Zenevi, ki so bila tako nenadoma prekinjena radi Tardieujeve bolezni. Ni izključeno, da ne bi Stimson jutri zapustil Zeneve, vendar pa bo nekoliko časa ostal na rivierji in se morda po prihodnjem tednu vrnil v Zenevo. Francozi si danes na vso moč prizadevajo, da bi pokazali Tardieujevo bolezen kot resnični vzrok za njegovo odpoved ter izjavljajo, da veselje francoskih nacionalističnih listov radi prekinjenja pogajanj ni noben dovtak za to, da Tardieu, kateremu še nihče ni odklepal osebnega poguma in odločnosti, ne bi bil prišel v Zenevo, če ne bi bil nenadoma tako zelo obolel v grlu.

Hitler se bo potegoval za vlado

Berlin, 28. aprila. tg. Razgovori o bodočem političnem razvoju Prusije bodo dobili prihodnje dni nekoliko konkretnější značaj. Hitler pride danes v Berlin in bi rad spoznal naziranje, ki vlada sedaj pri merodajnih uradnih mestih o njegovi stranki. Zopet enkrat je jasno videti, da si narodni socialisti prizadevajo dokazati, da so sposobni za vlado. V tem smislu je razumeti tudi gotovo čiščenje, ki so ga izvršili narodni socialisti v svoji deželno-zbornski frakciji na Hessenskem. Oficielna pogajanja z narodnimi socialisti se še nikakor niso vršila, temveč samo neobvezni razgovori med posameznimi člani stranke. Centrum mora počakati na povratek dr. Brüninga, ki ne bo prišel v Berlin pred soboto. Voditelj centra poslanec prelaj dr. Kaas je že prišel v Berlin, da pripravi seji predsedništva centra, katere se ima udeležiti državni kancler dr. Brüning, takoj ko pride v soboto v Berlin. Sele po seji centra se bo moglo reči, ali so splot kake možnosti in v kakem okvirju za pogajanja med centrom in narodnimi socialisti.

Japonci prodirajo v vzhodno Mandžurijo

London, 28. apr. tg. Japonski general Hirose je v vzhodni Mandžuriji z 20.000 možmi japonskih čet v največjem obsegu začel boj proti kitajskim tolpam in Mandžuriji.

Lesene stanovanjske hiše

Zakaj jih gradimo?

Ljubljana, 28. apr.

Zelo razveseljavajoč pojav je opaziti zadnje čase po našem časopisu glede zanimanja za lesene zgradbe, posebno stanovanjske hiše.

Ker je moje kakor tudi druga podjetja, posebno tesarske stroke in lesne industrije s temi članki posredno zadeto si dovolim cenj. gg. člankarjem z ozirom na javnost, podati nekaj pojasnil.

Pokrajine v naši domovini so bile pred 100—200 leti že veliko bogatejše na gozdovih, kakor so danes. Tedaj so imeli naši predniki več kot dovolj najboljšega lesa za zgradbo svojih domov in gospodarskih poslopj. Umevno je, da so gradili svoje zgradbe iz lesa. Logično je tedaj tudi, da so se izurili in praktično izpopolnili posebno v gradnji lesenih stanovanjskih hiš. Omenim samo na preciznost izvršenih vogalnih lesnih zvez pri kladnih stenah lesenih hiš, katere so bile izvršene pred 100—150 let. Od te dobe pa do časa, ko smo dobili v Ljubljani obrtno šolo, so se taka dela sploh zanemarila. Šola je te lesne zveze učencem zopet obnovila, ne več toliko za praktično uporabo, kakor, da se otmemo pozabljenju.

Zakaj se je pri nas zanemarila gradnja lesenih hiš?

Vzrokov je več in je v člankih povedano. Ti vzroki držijo in so v glavnem ti, da so bile naše stare lesene stanovanjske hiše pomanjkljive posebno v higiensko zdravstvenem oziru. V teh zadnjih dveh besedah je zapodan zelo širok pojem raznih detailov. Ko sem že pred leti proučeval, zakaj da se je posebno v Sloveniji zanemarila gradnja lesenih hiš, sem prišel do zanimivega zaključka: Ker leži naša ožja domovina blizu morja in laške meje, sta prišla tržaški lesni trgovci in zidar iz Furlanije. Prvi je izsekal našemu posestniku les, drugi pa mu je zgradil zidano hišo.

Ta zidana hiša pa je imela v higiensko zdravstvenem oziru še večje nedostatke kakor prejšnja lesena. Pri proučevanju tozadnega vprašanja so mi služili zapiski in načrti ter datumi.

Z neverjetno naglico se je na podlagi moderne tehnike v zadnji polovici osemnajstega in v začetku devetnajstega stoletja do danes razvilo stavbarstvo v splošnem. Z vpeljavo novega gradbenega materiala, železa, jekla, železobetona ter raznih izolacijskih in konservirnih sredstev ter istočasno z izpopolnitvijo gradbene mehanike so graditelji vseh vrst bili postavljeni na novo polje ustvarjanja. Tej novi dobi so skušali prilagoditi najboljši inženjerji, tehniki in gradbeniki svoje projekte in izdelke. Konstrukter in graditelj lesenih gradb se je moral naravno

tudi postaviti v vrsto tekmovalcev za izboljšanje in vpeljavo pripomočkov za dovršenost svojih izdelkov.

Za obdelovanje lesa se je ročno obdelovanje osebito pri mizarskih izdelkih polagoma opuščalo in danes imajo že manjši obrati skoro popolno strojno obdelovanje. Pri tesarskih izdelkih so posebno za obdelovanje tramov mesto ročnega tesanja prevzele to delo žage. Vpeljali pa so zadnja leta tudi za vezanje tesarskih konstrukcij praktični specialni stroji. Z vpeljavo strojev za zgradbo je umevno prva pričela Amerika pri svojih lesenih hišah. Praktični Amerikane je do podrobnosti računal pri izdelavi detailov s tehnično ekonomske in praktične strani. Amerikanci so izpopolnjevali v teku časa svoje lesene hiše tudi v podrobnostih, vendar pa so v konstruktivnem pogledu ostale v bistvu neizpremenjene.

Po ameriškem načelu so poslele gradbo lesenih hiš druge kulturne države posebno Nemčija. Nemški inženjerji arhitekti in praktični tes. mojstri so danes ustvarili do popolnosti leseno hišo, kjer so upoštevani vsi predpogoji za zdravo in udobno bivanje tudi razvanejšega sodobnega človeka.

Česa je potrebno, da se upelje tudi pri nas gradnja lesenih hiš? Treba nam je predpogojev. Ali so dani predpogoji za to, so mnenja gg. arh. Kregarja in Tiefengruberja nekoliko deljena. Po mojem mnenju so pogoji dani v zadostni meri. Imamo za to izvršten les v izobilju posebno sedaj ko leži na tleh celotni lesni izvoz. Z ozirom na to bi bilo z narodnogospodarskega stališča nujna potreba iskati za ta produkt tržišča v domači porabi.

Glede virov za dobavo lesa omenim samo mogoče, da je našo najboljšo smreklo iz Blejske Pokljuke izvažal tuje. Lahko bi je ostalo precej za domačo uporabo. Imamo izvršne domače arhitekta, kateri so sposobni ustvariti leseno stanovanjsko hišo, ki bo odgovarjala duhu časa, pa bo istočasno vzeta iz duše naroda. Imamo naše izvršne tesarje in specialne delavce, kateri so takorekoč zrastle z gozdom, treba dati tem samo pobude odnosno prilike in smelo trdim, da se bodo udeleževali kakor njihovi tovaršji v Nemčiji. Podpisani sem imel to že v praksi priliko ugotoviti in preizkusiti.

Imamo že tudi specialno podjetje z najboljšimi in najmodernejšimi nemškimi stroji, ter je to podjetje že skozi leta pokazalo na izvršenih zgradbah svojo zmoglost. Pogojev imamo tedaj za to dovolj, treba je samo prijeti za plug in zoraoti v ledino. Gonilno silo in drugo pa imamo vse doma. — Franjo Ravnikar, mest. tes. mojster in lesni industrialec.

165

MODERNE
KOMBI-
NACIJE
ZA
DAME

CENENI
OTROŠKI
ČEVLJI
Z
ZAPONO

HUMANIK

Delo Skalašev

Ljubljana, 28. aprila.

Turistovski klub Skala, ki je v pretekli poslovnij dobil žel vidne uspehe triletnega tihega in skritega dela, je dajal snovi račun v dvorani »Grafike«. Občnega zbora so se udeležili zastopniki jeseniške in savinjske podružnice Skale in zastopnik Slov. planinskega društva in Zveze planinskih društev za Jugoslavijo. Občni zbor je otvoril predsednik g. Janko Ravnik in prešel, potem ko so se člani oddolžili spominu v preteklem letu umrlih dveh Skalašev Guerre in Kvedra, na dnev. red.

Tajniško poročilo je podal g. Milan Kham. Centrala šteje 146 članov. Klub je priredil 3 večje sestanke, dva skupna izleta, eno zimsko prireditev, in sicer lov na lisice na Koprivniku in tri skioptična predavanja. Na enem od teh je predaval znani alpinist dr. Kugy, ki si je za honorar zgovoril le novo serijo diapozitivov, ki so jih izdelali člani Skale, Ravnik, Škerlep, Planinšek in Kajzelj. S temi diapozitivi bo v tujini delal propagando za naše planine in pričal o sposobnosti naših fotomaterijev. Nadalje je Skala priredila dve skioptični predavanji v okolju savinjske podružnice, in sicer v Mozirju in Gornjem gradu. SPD se je Skala udeležila tujsko prometne razstave, za katero je izdelala dioramno severne triglavske stene, pri kateri se je zlasti izkazal tovaršji Drogenik. Plezalni odtsek pa je pripravil za izdajo aktualno knjigo »Naš alpinizem«, ki je sad triletnega dela. Gradnja koč na Voglu čaka še zadostnih denarnih sredstev. Lansko leto je dočkal klub tudi uspešno premiero svojega filma »V kraljestvu Zlatorog« ter je imel v lastni režiji že 46 rednih kino-predstav, od teh 26 v Ljubljani, 20 pa v Trzinu, Celju in Šoštanju. Pristopil je tudi k zvezi filmskih proizvajalcev v Jugoslaviji, kjer je prevzel podpredsedniško mesto predsednik Skale g. prof. Janko Ravnik, ki ima največje zasluge, da si je Skala mogla postaviti v kroniko svojih del tudi ta slovenski filmski prvenec.

Siromaki dediči milijonov dolarjev

Subotica, 26. apr.

Te dni je Subotičane razveselila novica, da so nekatere subotičane rodovine podedovale več deset milijonov dolarjev po ameriškem milijonarju Enoku Pinterju, ki je pred dvema leti umrl v ameriškem mestu Detroitu in zapustil svoje milijone neznanim dedičem v domovini svojega očeta v Subotici.

Enokov oče se je pisal Simon Pinter ter se je pred kakimi 80 leti naselil v Ameriki. Bil je doma iz Subotice, kjer je bil izučen za mesarskega pomočnika, nakar se je oženil. Kmalu po poroki je moral k vojakom in je v Pulju služil 12 let. Okrog leta 1850. se je vrnil od vojakov v Subotico, kjer pa je našel v svoji družini nezaželjene razmere. To ga je tako bridko zadelo, da je še iste noči zapustil svoje rodno mesto in nezvesto ženo ter se napotil v Ameriko. V novem svetu si je služil kruh s trdim ročnim delom. Nekega dne pa je nenadno zadel srečko, ki jo je bil malo prej kupil. S to srečko je postal bogat in je se lotil trgovine. Sedaj mu je šlo vse po sreči, trgovina mu je množila premoženje, tako da je tudi za ameriške razmere kmalu postal bogataš. Stari Simon Pinter, ki se vse življenje ni več brigal za nesrečno Subotico, si je dopisoval le s svojo nečakinjo. Čez mnogo let se je v Ameriki zopet oženil in dobil sina Enoka, kateri je po očetovi smrti prevzel premoženje in trgovino.

Enok Pinter pa se svoj živ dan ni hotel oženiti in je ostal samec do smrti. Pač pa se je s toliko večjo vnemo brigal za trgovino, ki jo je bil pode doval po rajnem očetu ter jo vodil tako srečno, da je očetovo premoženje kmalu podvoil. Pred dvema letoma je Enok Pinter tudi zapustil ta svet in na njem več 10 milijonov dolarjev premoženja.

»Slovenska trgovina se poslužuje še precej naivnih metod. Med tem ko bi se morala razvijati k svetovnemu prometu, se je oprijemljejo prejemene slabe navade. Ko se človek enkrat opeče, nerad poskusi v drugo.

Kako vam ugaja Ljubljana?

»Preveč visoko se nosijo. V Trstu smo vajeni bolj domačega in prisrčnega občevanja in se tudi manj iskano oblačimo. V Ljubljani se mi je pred mnogo leti pripetilo, da sem prišel v restavracijo in naročil kosilo. Viš ga, kako žre in pije! Seveda sem kmalu vstal in odšel. Neko nedeljo sem šel v cerkev k maši. Videl sem polno klopi ljudi, pa je nekdo prišel in porinil s komolcem druge ven, da je široko sedel. Podobnih pojavov ni videti drugod po svetu.

Kaj sodite o slovenskem izseljenstvu?

»To je predvsem politična zadeva, ki trgovca ne sme zanimati. Opazili pa smo, da so v mnogih slučajih slovenski ljudje brez nujne sile tekli čez mejo, naivno upajoč, da si zboljšajo eksistenco. Bili so premalo vztrajni, včasih tudi premalo požrtvovalni. Zdaj se jim toži nazaj in blagrujejo tiste, ki so se znali obdržati. Italijanski element napreduje vsled svoje skromnosti.

S prostodušno vpljdnostjo je prijazni gospod zelo oslabil svoje sicer grenke sodbe, a menim, da je prav, če se vsaka reč imenuje s svojim imenom. Če naj izrečem zdaj še svojo lastno sodbo, bom docela prihrdil, da je moderna kriza po veliki delu psihološkega in npravnega značaja in vse zgolj gospodarske ali politične reforme ne bodo zboljšale življenja, če se življenje samo ne zboljša od nprave strani. — Y.

Blagajnik Košca je podal blagajniško poročilo, iz katerega je razvidno, da se je končno Skala tudi v materialnem pogledu postavila na lastne noge in da razpolaga približno z 90.000 Din, katere bo uporabila za nove načrte. Revizor Kopriva je prečital nato pohvalno poročilo in predlagal vsem absolutorij. Knjižničar g. Polanc je poročal, da ima knjižnica 211 knjig alpinske in strokovne literature in še okrog 100 letnikov revij. Gospodar Zemljiš je poročal, da ima klub v svojem inventarju za skoraj 200.000 Din premoženja. Za foto-odsek je poročal načelnik g. Egon Planinšek, ki je poročal o delu za film in pripravah za predavanje. Foto-odsek je s tem kot filmsko podjetje dovršil svojo nalogo in se bo vrnil k običajnemu amaterskemu delu.

Za jeseniško podružnico je pozdravil zborovanje predsednik g. Hudina, poročal pa je tajnik Cebul. Jeseniška Skala ima 150 članov in se je zlasti udeleževala v smučkem sportu. Plezalni odtsek pa je absolviral 104 plezalne ture. Za savinjsko podružnico Skale je poročal ing. L. Zumer. Podružnica ima 38 članov in je bila lani v maju ustanovljena in bo kot prvo nalogo zgradila koč v Robanovem kotu. Z obeh podružnic se je udeležilo leto število članov centralnega občnega zbora. Ustanovil se je tudi nov filmski odtsek, ki bo na trgovski podlagi nadaljeval započeto filmsko delo.

Pri volitvah je bil soglasno izvoljen zopet, in sicer že 12. leto prof. Janko Ravnik, za podpredsednika g. Vilhar, tajnika g. Kham, blagajnika Košca, v odbor pa Poljanc, Semlič, Krofta, Škerlep, Siber in drugi. Pri slučajnostih je občni zbor sklenil, da bo Skala izdala knjigo »Naš alpinizem«, ki bo prišla na trg za ceno 60 Din. Z gradbo koč na Voglu pa še počaka, pač pa je dotiral občni zbor v gradbeni fond še 5000 Din. Nato je pozdravil Skalašev predsednik SPD dr. Pretnar v navdušenih besedah in jim čestital k uspehom.

Ameriška vlada se je zanimala za njegove dediče in dognala, da žive ti v Jugoslaviji. Izseljenški komisariat v Zagrebu je, o tej stvari zaprosil za informacije, tako potrebno ukrenil in pozval sodnike rajnih dveh Pinterjev, ki žive v Subotici, naj si dobe potrebne dokumente, da dokažejo svoje sorodstvo. Kakor se je ugotovilo, živi v Subotici kakih 10 družin, ki so s Pinterjem v sorodstvu, ki so pa po večini vse revne delavske družine. Eden od naslednikov pokojnega Simona Pinterja je subotički policijski komisar Ivan Bukvič, drugi je kavarniški sluga Blaško Franciško. Ta dva sta razmeroma še na najboljšem. Vsi drugi so revnejši.

Ko so sorodniki izvedeli, da so postali dediči milijonov dolarjev, so se takoj sestali na sestanek in sklenili, na skupne stroške dobiti potrebnih dokumentov ter jih poslati odvetniku Dušanu Silaškemu v Ohio. Ta namreč je prevzel posredovanje za to dediščino od jugoslovanskega poslanstva v Ameriki.

Kamnik

Za spomenik v svetovni vojni padlim Kamničanom. Odbor Matice živih in mrtvih se je končno odločil, da bo postavil spomenik v svetovni vojni padlim kamniškimi občanom. Kakor je znano, ima odbor zbranih že okrog 15.000 Din. Odbor je mnenja, naj bi se spomenik postavil v trikotu na klanec, ob poti, ki vodi proti pokopališču na Zale. Če bi imel odbor na razpolago kakih 50.000 Din, bi bilo to nazadnje prav lahko izvedljivo in postavil bi se lahko spomenik, ki bi bil v okras mestu in čast meščanom. Toda Kamnik ni Pariz in spomenik mrtvim spada po našem mnenju samo na pokopališče. Postavljamo ga v spomin mrtvim ne pa v svojo čast ali v občudovanje naše velike požrtvovalnosti itd. — Splošno je mnenje občinstva, naj bi se šlo nimo visokih projektov in vseh umetniških ali kakršnihkoli spomenikov in naj bi se pri vodu na pokopališče, na nizki zeleni groblji ob cerkveni steni, kjer stoji par nad 100 let starih spomenikov, vzdala na cerkveno steno večja plošča z reliefom in s imeni padlih Kamničanov. Trata naj bi se ogradila in posadila z rožami. Prav lepo pa bi se dal za spomenik preurediti največji kamen na groblji. Odbor Matice živih in mrtvih bo v kratkem sklical anketo, na kateri se bo končno dogovorilo, kje naj spomenik stoji in v kakšnem obsegu naj se postavi. O taki stvari mora pač odločiti javno mnenje in pa želje sorodnikov padlih žrtv svetovne vojne. Odbor se zato obrača do vseh, ki bi mu hoteli s svetom in predlogi stati ob strani pri rešitvi tega vprašanja in jih prosi, da mu v najkrajšem času pošljejo svoje pomisleke ali predloge.

Konjice

Mariborski študentje so imeli preteklo nedeljo v Katol. društvenem domu lep koncert. Program je bil zelo pester in brezhibno izveden. Ljudstvo je bilo s študentsko pesmijo zelo zadovoljno.

Vinograde so začeli nekateri izsekavati ker vina ni mogoče prodati. Posekali bodo rajši oves in zasadili krompir in koruzo.

Materinski dan bomo obhajali prihodnjo nedeljo v Katol. društvenem domu. Vsi iskreno vabljeni!

Naročajte 'Slovenca'!

Tiha 80 le'nica

Teharje, 28. aprila.

Na prijaznem gričku v mali hišici zraven mogočnega poslopja daleč naokrog znanega veleposesnika in tovarnarja gosp. Franca Sodina na Teharju je dne 28. aprila t. l. tiho in neopazeno praznovala svoj 80. rojstni dan gospa Alojzija Friedl, rojena Dobničkar. Rojena je bila 28. aprila 1852 na Zgornji Ponikvi pri Zalcu. Oče ji je umrl že v rani mladosti. Svoja mlada leta je preživela pri svoji materi, pozneje pa je služila pri raznih posestnikih v Zalcu, kjer se je leta 1881 tudi omožila. Leta 1894. sta se z možem preselila na Teharje, kjer se sedaj živi z najmlajšo hčerko. Rodilo se ji je 7 otrok, od katerih živita pa še samo 2 sinova in 1 hčerka. Leta 1926 ji je umrl mož na pljučnici.

Kako vzorno, če tudi v vednem trpljenju, in dokler si otroci niso mogli služiti kruha sami, tudi v pomanjkanju, sta z rajnim možem vzgojila svoje otroke, ko sta jim že v rani mladosti vcepila ljubezen do dela in napredka, sledi iz tega, da sta dala najstarejšega sina Jakoba učiti kovaške obrti. Po dovršeni učni dobi si je pomagal sam tako, da je kot samouk napravil skušnjo za strojnega mojstra in živi sedaj v pokouju na Teharju. Drugi sin Franc je po dovršeni osnovni šoli bil tovarniški delavec in vedno hrepenel po izobrazbi in je po odsluženju vojaške dobe vstopil k orožništvu ter je po 19 letih težki in odgovorne vojaške in orožniške službe prestopil v civilno državno službo ter je danes poštni uradnik v Celju. Najmlajša hči Lucija je pa ostala zvesta poklicu svoje matere. Njej je v posebno čast, da se ni dala premotiti od raznih mestnih služb in tovarni ter je danes v ljubezni do kmečkega dela svoji priljetni materi, zraven bratov, ki jo tudi stalno podpirata, največja podpora.

K njenemu današnjemu zdravju in čilosti pa sta vsekakor mnogo pripomogla tudi gospod Sodin in njegova dobra gospa, v čijih hiši stanuje, ker imata za njo vedno kaj boljšega, za kar jima je prav iz srca hvaležna.

Sodba starega Tržačana

Pomenek na poti skozi Trst

Ljubljana, 28. aprila.

Ker je sodobno gospodarska kriza tako v osrednj, sem na poti skozi Trst iz Italije v Ljubljano, obračal svojo pozornost tudi k gospodarskim vprašanjem. Tukaj objavljam vtise, ki sem jih imel iz pogovora z odličnim veletržcem.

Kako gre trgovina?

S težavo. Treba je velike previdnosti. Kdor noče vztrajati, se mora zadovoljiti z majhnim zasluzkom in mora svojo osebo komodnost žrtvovati poslovnim koristim. »Gospod«, ki so svoja velepodjetja zaupali podrejenim organom, sami pa preganjali dolgečas po rivijerah in zabavnih poljovanjih, so danes likvidirani.

Prometne težave so v Trstu zdaj večje kot pred vojno. Pred vojno sem n. pr. brzojavil v Carigrad: nakladajte. Določene dne sem ob določeni uri razkladal v Trstu. Tega zdaj ni več. Tovorni parniki, ki vozijo po primerni ceni, zamujajo čas po italijanskih pristaniščih. V Bari, v Brindisi itd., so pristaniške naprave primitivne; žito nosijo v ška-fih iz ladje. Tako parniki zamujajo včasih kar po 14 dni v enem pristanišču, dokler ne razlože, kar imajo tam pustiti.

Ob vsaki prometni žili so paraziti, ki se okoriščajo, ali podomače krađe. V tržaški prosti luki mora biti človek vedno sam zraven in z napeto pozornostjo nadzorovati delo. Nekoč so nekemu dunajskemu veletržcu pri vsakem vagonu pšenice

»odtegnili« 5 vreč, kar je bilo pri 30 vagonih pošiljate poldrugi vagon »zaslužke«. Manjši pliči zobjejo bilo na drobno. Ni zlorabe, ki je ne bi poskusili. Vendar se je zlo zadnje čase omejilo. Na železnici so v Trstu sedaj zelo strogi in če koga zasačijo pri tatvini, ga ne počaste z dolgim zaporom, ampak ga salamensko namlatijo. In to sredstvo je precej uspešno. Na neki manjši postaji v Julijski Benečiji so mojim klijentom došpevale defektne pošiljate. Preiskoval sem zasebno in dognal, kdo krađe. Naznanil sem železniškemu ravnatelstvu. Postajenačelnik me je prišel smerjat v moj urad, hoteč me preplašiti. Vrgel smer za skozi vrata. Potem so se zmenili, da me pretepejo, kadar se pripeljem na dotično postajo. Šel sem seveda z avtomobilom. Medtem je preiskava tudi uradno dognala, kdo krađe, in zdaj sta v zaporu postajenačelnik in skladiščnik. Pošiljate došpevajo od tedaj cele.

Ali mnogo trgujete z Jugoslavijo?

»Raje plačam drugod liro dražje, kakor da bi uaroval iz Jugoslavije. To pa je krivda tistih jugoslovanskih izvoznikov, ki niso vajeni poštno postreči, ki pa, če imajo par sto dinarjev, gredo v Pariz igrat veliko gospodo. Jugoslavija bi lahko bila druga Švica.

Torej menite, da so krize krivi izvozniki sami, oziroma njihove metode?

»Gotovo bi več prodajali, če bi delali bolj realno. Najlažje se zanesem na turške trgovce. Turci raje trpi škodo kakor da bi snedel dno besedo. Tudi z Grki imam boljše izkušnje nego z banaškimi ljud.

In Slovenija?

Ljubljana

Prvi slovenski glasbeni festival v Ljubljani

V soboto, dne 14. majnika ob 11 dopoldne bo otvorjena v veliki dvorani ljubljanske Narodne galerije v Narodnem domu razstava, katere namen je, da pokaže razvoj glasbe v slovenskem narodu. Razstavo pripravlja posebni odsek Glasbene Matice, kateremu stoji na čelu naš najodličnejši glasbeni zgodovinar, prof. dr. Josip Mantuani. V kratkih obrisih hočemo podati danes tvari, ki bo razstavljena ob tej priliki.

Razstava ima dva glavna oddelka: 1. Ljudska glasba; 2. Umetna glasba v zgodovinskem razvoju.

Oddelki ljudske glasbe je posvečen v prvi vrsti naši narodni pesni, njenim zbirateljem in zapisovalcem, razstavljene bodo prve zabeležke, dalje narodne pesmi in harmonizacije in pa zbirke narodnih pesmi, ki so izšle v tisku. Poleg tega bodo razstavljene v tem oddelku tudi vsa narodna glasbila, ki so v rabi med priprostim ljudstvom pa tudi ponarodela umetna glasbila. Kolikor bo mogoče, bomo pokazali narodno glasbo tudi v sliki: Ples, svatbe, procesije itd. Glavni zbiralci naše narodne pesni bodo zastopani tudi po portretih.

Sploh so portreti važen del te zgodovinske razstave. Po naročilu odbora Glasbene Matice je naslikal prof. Santel okrog 150 slovenskih glasbenikov različnih dob in ti portreti bodo pri posameznih oddelkih in skupinah vsi razstavljeni.

Drugi del razstave je umetna glasba v zgodovinskem razvoju. Prazgodovina omenja Vaško Siluto, iz stare dobe je priobčeni dvojce sporočil iz 5. stoletja, srednji vek je zabeležil od Ermenrika do dobe Vaganov. Vsi ti zgodovinski podatki so napisani na velikih stenskih tabelah, opremljeni kolikor je mogoče tudi s portreti.

Nova doba začenja nekako od leta 1450, dalje. Tu opozarjamo predvsem na dobo reformacije in

protireformacije, za-stopani bodo na razstavi vsi glavni delavci teh velepomembnih časov v sliki in tudi s svojimi tiskanimi deli. Poseben oddelček bode imel najznamenitejši glasbenik takratnega časa Jakob Gallus-Petelin, ki je bil rojen v Ribnici. Po katoliški dobi pridejo na vrsto cerkvene pesmarice in njihovi sestavljalci, dalje znameniti Cozov krog in takoj se pa že vrste skladatelji od Blaža Potečnika dalje do naših klasikov in do najmlajših, najmodernejših. Kolikor je bilo mogoče zbrati, bo zastopani vsaki skladatelj s sliko, par značilnimi rokopisi in z nekaterimi tiskanimi deli. Posebno važnost se je polagalo na glasbo okoli leta 1848, dalje na skladatelje, ki so nastopili po ustanovitvi Glasbene Matice, poseben oddelček pa je posvečen dobi »Novih Akordov«, ki pomeni preobrat v slovenski glasbi in je za naš nadaljnji razvoj bila preznačilna.

Ravno tako bo posvečen poseben oddelček našim glasbenim šolam, katere so bile ustanovljene že v 13. stoletju. Kar se tiče šole Glasbene Matice, konservatorija in drugih matičnih šol v Sloveniji, bo njihov razvoj in porast predločen z zanimivimi statističnimi tabelami.

Odsek je preprčan, da se mu bode posrečilo v širših obrisih pokazati prezanjimi razvoj slovenske glasbe tekom stoletij.

Glasbena razstava bo otvorjena od otvoritve dalje cel mesec maj, dostopna bo cel dan od 9—12 in od 14—17, predvsem opozarjamo na to razstavo mladino naših osnovnih, srednjih in strokovnih šol. Skupni poseti bodo deležni popusta pri vstopninah, na željo se jim bo dalo tudi strokovno vodstvo za boljše razumevanje. Izšel bo tudi razstaveni katalog, ki bo tvoril nekako prvo podlago za slovensko glasbeno zgodovino.

Kaj bo danes?

Drama: Zaprti.
Opera: »Vijolica z Montmartra«. Gostuje gosp. Dubajci, Red D.
Mestni dom: Občni zbor SPD. Ob 20.
Stolnica: Koncert Marijinih pesmi. Ob 20.
Univerza, mineraloški inštitut: Sestanek prirodoznanstvene sekcije muzejskega društva. Predava prof. dr. Pavle Grošelj. Ob 18.
Nežno službo imajo lekarnice: mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Ustar, Sv. Petra cesta 78, in mr. Hočevar, Celovška cesta 34.

Cerkveni vestnik

Kongregacija za gospode pri sv. Jožefu ima v nedeljo, 1. maja skupno sv. obhajilo v cerkvi ob sedmih.

Koncert Marijinih pesmi bo priredilo društvo akademikov »Savica«² drevi ob 8. v stolnici. Proizvajale se bodo predvsem izbrane slovi. Marijine pesmi ob spremljanju orgel in vijoline. Prostovoljni prispevki za dom akademikov se bodo hvaležno sprejemali. Vljudno vabljeni.

○ Rdeči križ za prihodnjo zimo. Splošna gospodarska kriza utegne s prihodnjo zimo postati za veliko število revnih in brezposelnih ljudi v Ljubljani katastrofalna. Zato je krajevni odbor Rdečega križa v Ljubljani že sedaj začel obsežno socialno akcijo, ki naj omogoči, da dobi ob začetku prihodnje zime kolikor mogoče veliko število revnih in brezposelnih prebivalcev našega mesta v dar sicer že nošeno, vendar pa še dobro obleko, obutev in perilo za odrasle kakor tudi za otroke. Kdor dobi po pošti danes ali jutri dopisnico Rdečega križa ljubljanskega, naj jo natančno prebere, potem pa dobro spravi. Iz objav, ki bodo sledile, bo postalo jasno, da more pri tej akciji sodelovati vsakdo, ne da bi bil oškodovan na svojem imetju, tudi če je prav skromno, ali na svojem dragocenem času.

○ Letos s tramvajem ne bo nič. Lani smo poročali o velikem in obsežnem programu splošne maloštezišne družbe, ki je namerala obnoviti letos vso progno v notranjosti mesta in zgraditi krožno progno. Žal je vmes prišla kreditna kriza, splošna malošteziška družba pa tudi nima toliko razpoložljivih sredstev, da bi mogla sama graditi to progno brez tujih kreditov, poleg tega pa mora amortizirati še novo progno. Ako ne pride v krat-

Kresal Pavel družba z o. z.

Pleskarstvo, slikarstvo in črkoslikarstvo
Rožna dolina c. IV/4 pri Ljubljani
delo solidno, cene nizke, se prioroča

bilo veliko brco, toda to stvarno prikazovanje s samimi duhovitimi in paradoksnimi razgovori je za oder vse predolge in nezanimivo, četudi gledavcu, ki je ves čas priklenjen na Ledin erotični motiv, vrže od časa do časa ljubzensko sceno in razdraži kak zakonski konflikt. Igra utruja in nazadnje naturalistično utone.

V dr. Gavellu kot režiserju je mnogo Krleževe oblikovne gotovosti in predmetne naobrazženosti, ki sili k priznanju. To pol se čuti, da je gotovost obeh činiteljev, pisateljeva in uprizoriteljeva, šla predaleč in da nam je ustvarila le delo samo na sebi, kakaj premeknilo, ganilo, vzdignilo delo ni. In vendar je pravi namen umetnosti le to, da nam odpre globine, premakne perspektive, ki jih imamo sami, da z njim vred rečemo: tako je, ali da mu hladno ugovarjamo: tako ni. Glede režije nas pri dr. Gavellu vedno zanima prostorsko pojmovanje dela, ker nam vedno prinese kaj novega. Tako je v tej igri uporabljal predvsem prostorski poudarek v globino in smer gledalcu v hrbet, s čimer so dobile osebe svojo samostojno, neatrakcično bitnost, precej skladno, kakršne je tudi značaj dela samega. Ne vem, ali je dr. Gavella delo do konca in v vseh podrobnostih izdelal, ali je postavil samo na svoje osnove. Izdelano je sicer zelo stvarno, a čutim, da v delu ni tistih drobnih oblikovnih bogastev, kakor smo jih doslej videli pri dr. Gavellu.

Glavna oseba je vitez Urban, bivši diplomat, sedaj salonski pustolovec in umetniški kritik za krake časa, oziroma zato, da ohrani svoje zveze. Gosp. Levor je poudaril salonskega govornika in gladkega ljubavnega pustolovca s precejšnjim cinizmom v duhovčenju in s spretno igro, ki pozna znanje nesamostojnosti. To igro je stopnjeval do zadnjega oholega duševnega prostostva. G. Skrbinek je ostro podčrtaval Klanjarjevo robato poslovnost in brezdušnost in olajal g. M. Danilovi igro Melite, njegove žene, ki bi kot pleminjara rada

kem do izboljšanja kreditnih razmer, kar pa ne kaže tako kmalu, bo moral ves lep našrt obnovitve proge in zgraditve novih prg past v vodo. Tramvajsko progno so, zlasti nova, v Ljubljani aktivne, v normalnih razmerah si gotovo ne bi nobena denarna ustanova pomisljala dati malošteziški družbi kredit. Tako pa zaradi kreditne krize ne bo najbrže iz vsega nič, Tramvajška dela bi mogla znatno omiliti brezposelnost v Ljubljani. Bati se je le, da pade v vodo tudi nadaljevanje del pri regulaciji Ljubljanice, za katere bi že bil čas, da se prične.

○ Se o mestni pristavi. Nedvomno je v interesu stvari, če se lake zadeve, kakor so vožnje v mestno plinarno, čimbolj javno razpravljajo, ker si javnost zna v pričo polemike ustvariti točno sodbo. Vsak polemičen članek, pa naj bo to za ali proti, pa more to zadevo le še bolj razčistiti. Vendar je v interesu stvari, da se ugotovijo tudi nekatere nečistoosti, ki so se v polemiki pojavile. V svojem pojasnilu, objavljenem v »Slovenec«, trdi g. župan dr. Puc, da prva ponudba mestne pristave mestni plinarni ni bila pravilna, češ da se je nanašala na število voz. To ni točno, zakaj mestna pristava je za vožnje premoga stavila ponudbo prav tako, kakor g. Turk, namreč za 10 ton. Za število voženj pa se nanaša njena ponudba le za ostale vožnje mestne plinarne. Dalje ni točna trditev g. Rajka Turka v »Slovenskem Narodu«, da je mestna elektrarna zahtevala od mestne pristave, naj za njene vožnje stavi nove ponudbe. Poučeni smo, da mestna pristava ves čas od mestne plinarne ni prejela take zahteve in da mestna pristava sploh ni bila o teh vožnjah poučena. Sicer pa: odkod more to vedeti s tako gotovostjo ravno g. Rajko Turk, ki ni ne občinski svetnik, ne nastavljenec kakšnega mestnega podjetja ali mestne občine? Saj še čenikarji po znani praksi mestne občine niso dobili o tem nobenih informacij! Pripominjamo, da vsebuje članek g. Turka še mnogo drugih netočnosti o mestni pristavi in jo celo napada. Če je g. župan poslal nam pojasnilo, naj v interesu ugleda mestne pristave pošlje tudi na članek g. Turka popravke, sicer ostane nepopravljen vtis v javnosti, da je mestna pristava pasivno podjetje zaradi neemožnosti konkurence. Naj se vse zadeve temeljito razčisti, potem bo uspeh ta, kakor ga zasledujemo mi.

○ Se o ljubljanskem mestnem gospodarstvu. Prejeli smo: Vaša članka o oddaji voženj pri mestni plinarni in popravke gosp. župana so prav zanimivi in dobro osvetljujejo razmere pri naši občini. Najsi je bila oddaja voženj pravilna ali ne, eno ste vsi prezrli t. j. ali je sploh potrebno, da se vožnje itd. za mestna podjetja razpisujejo! Mestna pristava je vendar ravno tako mestno podjetje kakor plinarna in je naravno, da se zaradi voženj obe podjetji med seboj sporazumetel. Konkurenca drugim prevoznikom bi pa prišla le tedaj v poštev, ako bi šlo za privatna podjetja in ne za mestno plinarno.

○ Čuvaje v parku! Vsako pomlad, ko prične v naših itak maloštevnih parkih zeleneti trava in poganjati grmičevje in drevje, se prične tudi razposajena mladina po njih preganjati — teptati travo in lomiti mlado vejevje. Seveda, ker je ta mladina slabo vzgojena in brez vsakega nadzorstva! Mestna občina naj zato od spomladi do konca poletja nastavi za parke čuvaje, ker je inče vse denar, ki ga parki stanejo, v — vodo vržen!

○ Selitve v maju. Okrog 200 stanovanjskih odgovori v februarjem kvartalu bo imelo v maju uprav rekord v selitvah. Četrtneta, deloma pa mesečna odprava bo vrhla od 1. do 8. maja okrog 200 strank iz stanovanj. Kdor ima sredstva za najemninno — kolikoršnokoli — si bo seveda že kako pomagal, revni ljudje pa bodo več ali manj — na cesti!

○ Skofjo ulico in Jegličovo cesto so pretekli teden posuli, ter je parni valjar čistiše že utrdil.

○ Ravnatelstvo mestnega vodovoda in elektrarne sporoča svojim strankam, da se je preselilo iz Mestnega doma v Mahrovo hišo, Krekov trg 10 ter uraduje od 28. aprila dalje v novih prostorih.

○ Oproščeni mesarji-prekajevalci. Policijska uprava je lani oktobra prijavila sodišču šest ljubljanskih mesarjev-prekajevalcev, češ, da so koncem septembra lani prodajali prekajeno meso in njega izdelke s čezmernim 36% čistim dobičkom ter so s tem kršili zakon o pobijanju dražnine, ki dovoljuje samo 25% čisti dobiček. Prva razprava pred kazenskim sodnikom okrajnega sodišča se je že 12. novembra lani vršila, a je bila preložena, da se izvedejo predlagani dokazi, zlasti, da se zaslusi izvedenci. Včeraj popoldne se je vršila druga razprava. Ker sta strokovnjaka na podlagi raznih podatkov ugotovila, da ni dosegel čisti dobiček nad 25%, je sodnik gosp. Sporn vseh šest obtoženih prekajevalcev oprostil obtožbe.

Naše dijaštvo

J. k. a. d. »Zarja«² ima drevi ob 8 v dvorani Akad. doma na Miklošičevi cesti št. 5 svoj redni sestanek, ki je posvečen naši Slovenski krajini (Prekmurju). Na sporedu je kratko predavanje o Slovenski krajini, skiptične slike in nekaj prekmurskih narodnih pesmi. Miško Kranjc bo med drugim tudi recital eno izmed svojih novel. Vse točke predvajajo tovariši akademiki iz Slovenske krajine. Vabljeni so tudi gg. starešine. Za člane udeležba obvezna; člani bratskih društev iskreno vabljeni!

Naznanila

Ljubljana

Opozarjamo na nocojšnjo akademijo Pomladka rdečega križa državne klasične gimnazije v Ljubljani. Spored izvajajo gimnazijci, njihov mešani zbor dirigira skladatelj prof. Adamič, nastopijo pa tudi z oktetom, ki poje 4 zbere, dalje igra violinski solo Uroš Prevorsek, poleg tega so na programu tudi razne recitacije in Skrbinskih prizor. Stariše in dijake ljubljanskih srednjih šol vabimo k posetu. Predprodaja vstopnic tekom dneva v Matični knjižarni in zvečer od pol 8. dalje pred koncertno dvorano.

Opozarjamo na občni zbor S. P. D., ki se vrši drevi ob 20. v Mestnem domu.

Maribor

Prisega o polnoči. Igra pod tem naslovom vprizori v nedeljo ob pol 17. v Omladinskem domu v Cvetlični ulici Katoliška omladina.

V proslavo poljskega narodnega praznika priredi dne 2. maja ob 8. zvečer tukajšnja Ljudska univerza predavanje o Pilsudskem.

Združenje mariborskih vojnih invalidov priredi kakor vsako leto dne 2. oktobra ob 14. na Trgu Svobode veliko dobrodelno tombolo, katere dobiček je namenjen v korist in podporo najrevnejšim vojnim žrtvam. Vsa društva se naprošajo, da ne nastavljajo svojih morebitnih prireditev na dan.

SSKMaraton, težkoatletska sekcija, priredi v nedeljo, dne 8. maja v dvorani Zadrudne gospodarske banke tekmovalje za prvenstvo Dravske banovine. V krogih prijateljev težkoatletske sportne panoge povzroča ta prireditev obilo zanimanja.

Dijaške vstopnice za koncert »Stvarjenje«² dne 4. maja 1932 se dobijo v predprodaji samo v Cirilovi knjižarni po Din 3.—

Veliko zborovanje obrtnikov in trgovcev iz konjskega okraja se vrši na praznik Vnebohoda, 5. maja ob 9. v dvorani Narodnega doma v Konjicah. Na tem zborovanju predava tudi obrtni nadzornik g. Založnik Ignacij iz Maribora o stališču obrtnika in trgovca do novih zakonov. Vsi obrtniki in trgovci iz konjskega okraja se naj udeležijo tega zborovanja. Pripravljalni odbor.

Reteece. Prosvetno društvo priredi v nedeljo, 1. maja in ponovi na Vnebohodu, 5. maja zgodovinsko igro v 8 slikah Crna žena. — Gasilno društvo v Godešiku bo imelo v nedeljo, 8. maja blagoslovitev nove motorne brizgalne združeno z vrtno veselico.

Sv. Marjeta nize Ptuj. Tukajšnje prostovoljno gasilno društvo priredi v nedeljo, dne 1. maja efektivno tombolo, katere čisti dobiček naj bi bil temelj za prenareditev sedanje ročne brizgalne s pomočjo pomožnega motorja v motorno brizgalno. Dobitki: Pohištvo, novo moško kolo, kompl. plug, vreča moke, 1000 kg premoga, mnogo tekstilnega blaga in druge stvari. Srečke bodo po 4 Din. V slučaju slabega vremena se vrši tombola v nedeljo, 8. maja. — Odbor.

Brezje

Prav dobro je uspel preteklo nedeljo rekrutski tečaj. Ze zgodaj jutraj so se v gručah zbirali pred cerkvijo fantje in pri prvem predavanju, katero je imel g. kurat Fr. Bonač, jih je bilo navzočih nad 80 iz vseh okoliških župnij. Po deseti uri se je tečaj nadaljeval. Govorila sta gg. prof. Ovsenek ter dr. p. Stanko Aljančič. S krepkimi besedami sta razmotrivala versko-moralno življenje fanta-rekruta ter mu dajala smernice, kako naj ostane versko stanoviten ter telesno zdrav. Vsem trem gospodom najlepša hvala. Kat. prosv. društvo pa bo lahko beležilo v svoje anale zopet eno koristno prireditev.

Važno za vse župne urade obeh škofij je sledeča objava župnega urada v Mošnjah: Splošno za poroke na Brezjah so pooblašteni vsakokratni gvardijan, njegov namestnik in kaplan mošnješki. Vsak izmed treh sme subdelegirati določenega duhovnika za določeno poroko.

Poročila sta se 24. t. m. g. Joško Janša in gđe. Anica Skofic, oba agilna in vneta člana Kat. prosv. društva ter cerkvenega pevskega zbora. Častilamo v nadi, da bosta ostala še nadalje zvesta društvu in zboru.

Selca nad Skofjo Loho

V nedeljo 24. aprila je priredilo tuk. prosvetno društvo predavanje o dr. Krekovih pradedih. Predaval je g. dr. Rudolf Andrejka, ki je v poldrugurnem govoru podal silno zanimivo snov o prednikih dr. Krekovih. Ta znameniti rod selške doline je ugotovljen za 10 rodov nazaj. Zelo številni poslušalci so sledili z velikim zanimanjem jasnim izjavam in so bili vsi hvaležni, da so mogli slišati iz ust strokovnjaka tako lep kos svoje domače zgodovine. Kakor slišimo, bo g. dr. Andrejka to zanimivo predavanje objavil, kar z veseljem pričakujemo.

MARIBORSKI KNJIŽNI TRG

V založbi tiskarne sv. Cirila v Mariboru je izšel tel. prvi prevod Pavla Klerja: »Zima med gozdovi«, ki ga je oskrbel prof. in pisatelj dr. Dornik. V preprosti neposrednosti, naravnosti in plastičnosti poteka to dejanje, ki ga popisuje P. Keller z vso njemu lastno prikazovalno silo, sočno besedo in v klenem slogu. Zgoraj v nekem slezijskem gradu in tam v bližini se iz dogodkov koncem I. 1899. in v prvi polovici leta 1900. razpreja usoda dveh sorodnih duš, ki se slučajno tam zgoraj sestane in ki se v Vstajenju dan skleneta. Pisatelj razgrinja v tem svojem romanu usodo dekleta, ki ga je mati v nepomirljivem sovraštvu do svojega moža, zagrenila z mislijo, da je zakon za žensko poguba, ker se vsi moški svoje žene naveličajo, dokler je končno ne zavrejo. V tem bolestem brezupju je vzgajala svojo najmlajšo hčerko Marijano, ki jo vzgaja v mržnji do lastnega očeta, ki je zapustil svoje ter se podal v novi svet. Toda zgodi se, da se razodene resnica, ki je v tem, da ni oče pozabil na svoje, ampak da je pošiljal pisma in denar na naslov svoje žene, ki pa je v slepi mržnji vse zavracala. V tem spoznanju se Marijana prečisti in nastopi v sreči in zadovoljstvu pot v zakon. Prevod dr. Dornika ima vse odlike dobrega in pristno slovenskega prevoda. Na vsem mestu edino mogoča beseda, edino mogoče reklo in stila ter smiselna prilagoditev izvirniku. V tem svojem prevodu je dr. Dornik iznova izkazal vse svoje bogato in dragoceno besedišče, ki sloni na izredno temeljitem poznanju tistega jezika, ki ga govori naš preprosti kmetski narod. Cirilova tiskarna je opremila knjigo zelo okusno in s čedno naslovno stranjo. Knjigo najtopleje priporočam. Knjiga stane broširana 30 Din, vezana pa 50 Din. Naroča se pri Cirilovi tiskarni v Mariboru ter vseh večjih knjižarnah.

Kulturni obzornik

LJUBLJANSKA DRAMA: M. KRLEŽA: LEDA.

Z »Glembajevimi«, ki jih je Ljubljana sprejela v splošnem bolj stvarno kakor Zagreb ali Belgrad, si je Krleža utrdil ime. Ta sloves se opira pri nas seveda samo eno delo, zato je enostranski. Maršidko, ki je pričakoval tiste učinkovite dramatične strjenosti in strastne borbe razgaljenih salonskih golot in prostastev, pomešanih s skrivnostno smrtno grozotnostjo, kakor je v »Glembajevih«, se je pri »Ledi«² razočaral, ker ni našel niti dovolj dejanja. Pri »Ledi«² se dejanje niti ne koncentrira v konflikte, ampak se razhaja in vse katastrofalne napetosti utonejo v konvencionalnosti.

Nekaj je v »Ledi«, kar ne more zadovoljiti in celo dolgočasiti. To je pritenjeni naturalistični mir, s katerim se pisatelj nikamor ne mudi in mu ni mar odrskega časa in zadržuje gledalca ter priklope na dolge dialoge. Vse to se zdi, da je ves odrski svet samo ta, da so osebe stopile iz pripovedne knjige v dramo ali iz salona na oder. Navidezna neinteresiranost pisateljeva se je spreminila v oblikovalno gotovost, ki rajši razprši konflikt, kakor da bi ga teatsko priostil. Ta pisatelj mir, s katerim nam je postavil na oder prav take motive kakor v »Glembajevih«², beganje za denarjem, zakonolomstvo, parastitvo, vse v okviru smrtni, družinskih sporov, filozofiranja o umetnosti in življenju, vse to izzveni v »Ledi«² s cinizno gesto, kakor da ti ljudje niti vredni niso, da bi jih pisatelj zvezel v tragične ali krepke konflikte, ampak jih je osmešil same med seboj. Ta družba živi v svoji grdobni in lepih oblikah naprej, brez sramu za včerajšnji skandal, gluha za šepetanje ulice. Vtoko mešansko življenje je res do-

Nemško prostozidarstvo v številkah

Po najnovejših statističnih podatkih koledarja Dalen (uradno glasilo prostozidarskih lož) imajo nemške framašonske lože okroglo 77.000 članov. Vendar to število ni točno, kajti posamezne lože ne objavljajo podatkov in zato je to število izračunano na podlagi lanskimi podatkov, ki pa vsled nesoglasja in razkolov, ki so se dogodili v zadnjem letu, niso več točni.

Po posameznih velikih ložah so nemški framašoni porazdeljeni: »Matična loža treh svetov« *v Berlinu ima 183 lož z 21.000 člani; »Velika loža prostozidarjev v Nemčiji« *ima 180 lož in 20.400 članov; saška velika loža ima 46 lož in 6920 članov; velika loža »Priatelstvo« *v Berlinu 109 lož in 11.000 članov; velika loža »Pri solnce« *v Bayreuthu 42 lož in 3800 članov; frankfurtska velika loža 26 lož in 3000 članov; darmstädtska 10 lož in 860 članov; lipska velika loža »Veriga nemških bratov« *10 lož in 1850 članov. Nova »Simbolična velika loža« *v Hamburgu, ki je — kakor znano — dala povoda razprtijam med prostozidarstvom, šteje 25 lož in ima 1000 članov in končno zveza framašonov »Pri vzhajajočem solnce« *v Hamburgu ima 49 lož in 1400 članov. Pripomniti moramo, da prostozidarske organizacije same sporočajo, da se je število članstva v mnogih ložah zelo zmanjšalo. V splošnem velja pravilo, da stare lože nimajo prav nobenega prirastka in naraščaja, ker so zastarele, kakor sami priznavajo. Izjemo kažeta loži simbolična loža in zveza »Pri vzhajajočem solnce«, katerih članstvo je sestavljeno večinoma iz mladih in agilnih elementov, ki vzdržujejo zelo živahne zveze z inozemstvom.*******

K nemškimi prostozidarjem moramo šteti tudi dunajsko veliko ložo, ki ima 2000 članov v 24 ložah. Njen vpliv sega tudi k nam. V zadnjem času je ravno ta velika loža razvila izredno živahno delovanje. Ustanovljenih je bilo več novih lož, posebno v obmejnih središčih, med drugim loža v Celovcu, ki namerava v kratkem ustanoviti svoj krožek v Beljaku.

Končno moramo k prostozidarjem, ki stojijo pod nemškim vplivom, prištevati tudi druge organizacije in klube z navideznim mednarodnim značajem, ki jih framašonstvo sicer oficijelno ne priznava, imajo pa vse bistvene znake framašonskih organizacij. Takih organizacij in klubov je precej tudi v Ljubljani! Tako n. pr. ima neodvisen red »Old Fellows« *v Nemčiji 163 lož in 10.000 članov, razširjen pa je po vsem svetu in ima baje 2 milijona 357.000 članov, od tega 730.000 ženskih članic, organiziranih v 10.189 ložah. Takih izrastkov in pod raznimi navidez skromnimi in nedolžnimi imeni delujočih prostozidarskih organizacij je lepo število in mnogi nasadejo, ki so sicer protivni takim pokretom. Da so židje posebej organizirani, je znano. Obstaja posebna organizacija židovskih framašonskih lož in svetovna zveza »illuminate«, ki vodijo vse prostozidarsko gibanje. Slednji so v začetku 19. stoletja v južni Nemčiji igrali odločilno vlogo, dokler niso bavarski kralji odločno nastopili proti njihovemu skrivnemu rovanju. Sploh je delovanje framašonov — posebno pri nas — zelo tajnostno, zato pa tembolj škodljivo in nevarno.*

VLADNA KRIZA NA PRUSKEM

Volitve, ki so se v nedeljo vršile v Prusiji, so tako spremenile dosedanje razmerje med strankami, da je morala vlada odstopiti. Doslej je bil predsednik pruske vlade socialdemokrat dr. Braun. Socialdemokrati so največ izgubili, najmočnejša stranka pa so postali Hitlerjevci, vendar nobena vlada ni mogla brez katoliškega centra, katerega vloga bo zato v bodoči politiki največje dežele v nemški republiki odločilnega pomena. — Levo: načelnik parlamentarnega kluba nemških nacionalistov Kube; v sredini: general Litzmann, ki bo kot starostni predsednik vodil seje deželnega zbora; desno: dr. Grass, ki je po umrlem dr. Hessu prevzel načel. skup. centra.

GRAD VITEZA Z ŽELEZNO ROKO

Grad Hornberg — v srednjem veku lastnina Götza Berlichingena, viteza z železno roko, slavnega iz kmečkih vojn, ki ga je ovekovečil Goethe — je ena najznamenitejših zgodovinskih stavb v Nemčiji. Nedavno je vanj udarila strela. Požar, ki je vsled tega nastal, je bil sicer kmalu pogasjen, pa je vendar napravil veliko škodo na tej prekrasni zgodovinski stavbi, s katero je združeno toliko lepih legend in povesi.

MARŠAL PILSUDSKI V ROMUNIJ

Nedavno je bival v Bukarešti poljski diktator maršal Pilsudski. Njegov obisk je imel političen značaj in je časopisje poročalo o utrdbi vojaške zveze med Romunijo in Poljsko proti Sovjetom. Romunski kralj ga je pri tej priliki imenoval poveljnikom 16. pešpolka. Na sliki: Pilsudski pri paradnem sprejemu poveljstva polka.

POSVETITEV NOVEGA ŠKOFA V KÖLN

Po svečanem ustoličenju novega pomožnega škofa kölnske nadškofije dr. Stokuma (desno) podeli pred katedralo zbrani množici kardinal dr. Schulte (levo) papežev blagoslov.

Vatikanski zlatniki

Nedavno je časopisje poročalo, da je prišlo v promet 1000 novih zlatnikov Vatikanskega mesta. Kakor znano, niso leta 1930/31 izdali v Vatikanu nobenih novih novčičev in so doslej obstajali samo taki z letnico 1929. Neki veleindustrijalec, ki ima dobre zveze z Vatikanom, je dal sedaj kovati 1000 novcev po 100 lir z letnico 1930. — Člen 4. o denarju Vatikanskega mesta se glasi: »Kovanje zlatnikov se lahko izvrši po naročilu in na račun privatnih oseb. Kdor bi hotel izkoristiti to možnost, mora z navedbo števila zlatnikov, ki naj jih skujejo, vložiti prošnjo na guvernerja Vatikanskega mesta. Kdor hoče dobiti potrebno dovoljenje, mora polčiti zakonsko določeno vrednost v zlatu in plačati stroške kovanja; guverner odobri samo prošnje za kovanje najmanj 1000 zlatnikov po 100 lir.«

SPOŠTOVANJE ŠPORTA V ANGLIJI

Kako gojijo in kako čislajo sport v Angliji, nam dokazuje tekma za pokal angleškega kralja, ki se je v nedeljo vršila v Londonu pred 100.000 gledalci. Kralj Jurij V. je bil osebno navzoč in na sliki vidimo, kako se pozdravlja pred pričetkom tekme z nogometnim moštvom.

Ponarejeni 100 dolarski bankovci

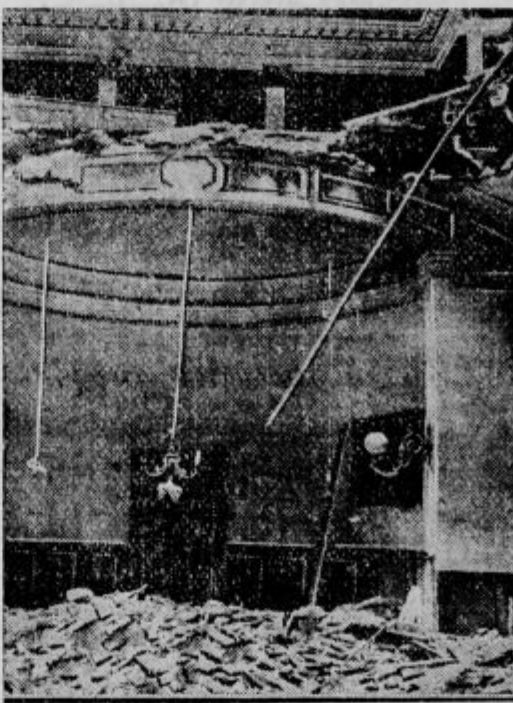
Iz Budimpešte poročajo: Kriminalna policija je bila obveščena od madjarske narodne banke, da so tam našli dva ponarejena bankovca po 100 dolarjev, katere je izročila tej banki neka budimpeštanska banka, ki pa jih je dobila od budimpeštanskega zdravnika, kateri je izjavil, da je s tem denarjem plačal njemu honorar neznan tujec, ki je izjavil, da mora nujno odpotovati iz Budimpešte. Ker ni imel malega denarja, je izvelel 100 dolarske bankovce, katere je zdravnik vzel ter mu vrnil ostalek v pengöjih. Centrala za pobijanje ponarejenega denarja na Dunaju je ugotovila, da so ti ponarejeni bankovci enaki onim, ki jih je v Berlinu razpečeval Franc Fischer. Policija je na Dunaju prav tako našla ponarejene 100 dolarske bankovce pri nekem zobozdravniku, ki jih je dobil od nekega Johna Benetta, stanujočega v Grand-hotelu na Dunaju. Dunajski policiji je Benett že znan izjava vojnih časov, ko je bil v mednarodni komisiji v Carigradu, kjer se je spoznal z ameriškim milijonarjem Johnom Keyem, h kateremu je vstopil v službo kot tajnik. Po aretaciji Keya je pobegnil z njegovo prijateljico v Atene, kjer pa ga je policija že prišla. — John Key je bil zapleten v afero z zapuščino poslednjega turškega suлтana Abdul Hamida. O tej veliki slepariji smo nedavno poročali na tem mestu.

»Še nikdar nisem sedela na konju,« *je dejala dama jahalnemu učitelju.*
»Zelo lepo,« *je odvrnil ta, »tu imam konja, na katerem se ni nihče sedel. Ta bo menda prav za vas.«*

ČESKI ATLET DUDA

V Pragi so se te dni vršile tekme v lahki atletiki. Sportnik Duda je v metanju kroglice v daljavo dosegel nov svetovni rekord, ki ga je doslej imel Nemeec Hirschfeld. Hirschfeldov rekord je znašal 16-045 metrov, Duda pa ga je prekosil in postavil svetovni rekord 16-06 metrov.

NESRECA V SODNI DVORANI — 17 MRTVIH

V mestu Bastia na Korziki se je pred dnevi vršila v sodni dvorani razprava proti številnim osebam, ki so bile obtožene, da so pomagale banditom in razbojnikom. Med razpravo se je nenadoma zrušil strop in pokopal v razvalinah nad 50 oseb. 17 oseb, med njimi predsednik sodišča, ki je vodil razpravo in dva sodnika, so bili mrtvi, vsi ostali pa deloma težko, deloma lahko ranjeni.

Drage volitve

Nemško časopisje piše o silnih stroških, ki so jih imele posamezne stranke pri poslednjih volitvah. Tako je socialna demokratska stranka objavila svoje račune in priznala, da je leta 1925 plačala samo za volitve 2.500.000 mark, v letu 1926 dva milijona mark, leta 1927 705.000 mark, l. 1928 2.600.000 mark. Najcenejše je prišla do poslanskih mandatov, tako pravi dopisnik, socialnodemokratska stranka. Najdražje pa sta plačali poslanska mesta demokratska in nemška narodna stranka. Vsak posamezni glas stane nemške demokrate in nemško narodno stranko 1.40 mark (19 Din), medtem ko stane vsak glas socialne demokrate 0.27 mark. Vsako poslansko mesto stane demokrate 84.000 mark, nemško narodno stranko 83.000 mark, nemške nacionaliste 68.500 mark, centrum 20.000 mark, narodne socialiste ali hitlerjevce 19.500 mark, socialne demokrate pa 16.500 mark. Povprečno se lahko računa, da vsak nemški poslanski mandat stane okrog 40.000 mark (približno pol milijona dinarjev). Seveda so tukaj vračunani tudi razni agitacijski stroški za volivne shode, sprejeme itd. Zadnje volitve v Nemčiji so torej stale skupno vse stranke 30.130.000 mark (nad 400 milj. dinarjev).

Podkupljeni časniki

Iz New Yorka poročajo: V bančnem odboru senata je govoril nedavno član poslanske zbornice La Guardia, ki je izjavil, da so mešetarji na borzi uporabili velikanske zneske, da podkupijo časnike, ki pišejo optimistične članke o raznih vrednostnih papirjih nekaterih podjetij. Taka metoda je bila napravljena tudi s Kreugerjevimi delnicami. Časniki, ki pišejo in urejajo gospodarski del listov, so bili podkupljeni in so pisali zelo ugodna poročila o bankah in podjetjih, ki so bila v zvezi s Kreugerjem. Za te svoje trditve je predložil dokumente, iz katerih je razvidno, da časniki — strokovnjaki za gospodarska in finančna vprašanja tudi o drugih zavodih poročajo na tak način.

Mali oglasi

Vsaka beseda 50 par ali prostor drobne vrstice 150 Din. Najmanjši znesek 5 Din. Oglasi nad 9 vrstic se računajo višje. Za oglaševanje strogo trgovskega in reklamnega značaja vsaka vrstica 2 Din.

Najmanjši znesek 10 Din. Pristojbina za šifro 2 Din. Vsak oglas treba plačati pri naročilu. Na pismena vprašanja odgovorjamo le, če je priložena znamka. Ček račun Ljubljana 10.349.

Službe iščejo

Beseda samo 50 par

Gospodična
prodajalka manufakturne stroke, s prakso, z dobrimi spricvali, išče mesto. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 6121. (a)

Službodobe

Beseda samo 50 par

Dekle
zdravo, pošteno, se sprejme za trgovino in gostilno na deželi. Prednost imajo dekleta z deželi in izučene v trgovini meš. blaga. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »1. junij 1932« št. 6111. (b)

Denar

Beseda samo 50 par

Posojila 60.000 Din
iščem za takoj proti vknjižbi na prvo mesto. Cenilna vrednost nad 130 tisoč dinarjev. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »Mesečno odplačilo« št. 6104. (d)

110.000 Din

posodim na hišo v mestu proti prvi vknjižbi. Ponudbe do 1. V. na upravo »Slovenca« št. 6086. (d)

Stanovanja

Beseda samo 50 par

ODDAJO:

Opremljena soba
čista, svetla, elektrika in parket, separiran vhod - se ugodno odda gospodu. Karlovska cesta 13. (c)

Sostanovalec

se sprejme. — Dunajska cesta 5/I. (c)

Opremljeno sobo

oddam blizu glavnega kolodvora boljše solidnemu gospodu. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 6081. (s)

Vnajem

Beseda samo 50 par

ODDAJO:

Gostilna v Ljubljani
se odda v najem s 1. majem t. l. Poizve se pri tvrdki Ivan Jelačin, Ljubljana, Emonska 2. (n)

Objave

Beseda samo 50 par

Oglejte si

izložbe damskih klobukov v modnem salonu Stuchly-Maske, Ljubljana, Zidovska ulica. Cene neprekosljive. — Popravila točna in poceni. (o)

Posestva

Beseda samo 50 par

Hišo

na Jernejevi cesti št. 29 pod ugodnimi pogoji proda »Posest«, Miklošičeva cesta 4. (p)

Lepo posestvo

sestojče iz travnikov, njiv, gozdov, vinogradov in dveh lepo urejenih družinskih hiš, primernih za katerokoli trgovino, napredaj. Več pove Josip Barič, Čepelje št. 19, pošta Nemška loka pri Kočevju. (p)

Kupino

Beseda samo 50 par

Vrednostne papirje
kupiše Komanditna družba M. Jankole, Selenburgova 6/II. (k)

Bukova drva in oglje

kupiše stalno **Uran Franc** Ljubljana Sv. Petra cesta 24. (l)

Prodamo

Beseda samo 50 par

Konfekcija — moda!
Najcenejši nakup. Anton Presker, Sv. Petra cesta št. 14, Ljubljana. (l)

Sadjarji, kmetovalci

Drevesne in vinogradniške škropilnice, lepljive pasove, škropila, cepilni vosek, kose »Flugspatent« dobi pri glavni zalogi: Videmšek, Maribor, Korosčeva 36. — Sprejem krajevne zastopnike. (l)

Črno prst

humus za vrtove - Vam dobavi gradbeno podjetje Anton Mavrič, Dunajska c. 38, telefon 33-82. (l)

Moško, žensko

in dirkalno kolo po zelo nizki ceni naprodam. Miklošičeva c. 7/III. levo. (l)

Volna, svila, bombaž
stalno v bogati izbiri v vseh vrstah, za strojno pletenje in ročna dela po najnižjih cenah pri tvrdki Karl Prelog, Ljubljana — Zidovska ul. in Stari trg.

Puhasto perje

čisto, čehano po 48 Din kg druga vrsta po 38 Din kg čisto, belo, gosje po 130 Din kg in čisti puh po 250 Din kg Razpošiljam po poštne povzetju. **L. BROZOVIC** — Zagreb, Ilica 82. Kemična čistilnica perja

Novi obrtni zakon

se naroča pri Komanditni družbi M. Jankole — Selenburgova 6/II. (l)

NOGAVICE

damske od 8 Din dalje, moške od 3 Din dalje. — Modno blago **M. SUSNIK** Krekov trg 10 (nasproti Mest. doma)

Tri spalnice

javorjeva, brstova in češnjeva, kompletne, naprodaj po ugodni ceni. Fran Martinec, Ljubljana, Prule št. 8. (l)

Šivalni stroj

»Singer«, še prav dober, naprodaj. Naslov v upr. »Slovenca« pod 6122. (l)

Velika izbira SVILE

v vseh modnih barvah, gladka in vzorčasta, različne kakovosti, za obleke, bluze in perilo

R. Miklauc Pri »Škofu« Ljubljana

Buffet

dobrovpeljan, na prometnem kraju v Zagrebu, Ilica 87, naprodaj radi bolezni in hitrega odpotovanja s celim inventarjem. 1

V globoki žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretužno vest, da je naš iskreno ljubljani soprog, oče, stari oče, tast, brat, svak in stric, gospod

Anton Pečlin

okrajni orožniški poveljnik v pokoju

danes v sredo ob pol 6 pop., previden s tolažili sv. vere, v 71. letu starosti, po mukepolnem trpljenju mirno v Gospodu zaspal. Pogreb predragga pokojnika bo iz hiše žalosti, Črnuče 9, v petek 29. aprila ob 5 popoldne.

Črnuče, dne 27. aprila 1932.

Žalujejo rodbine: PECLIN, KAVČIČ, KRIŽMANIČ.

Glasba

Beseda samo 50 par

Koncertni glasovir
s križem strunami, železne konstrukcije - proda Turin, Ljubljana, Glince, cesta VII št. 21. (g)

Auto-motor

Beseda samo 50 par

Taksameter avto
»Oakland«, poceni proda Florjančič, Nunska ulica št. 3. (l)

Motorno kolo

Wanderer, 2 cilindra, 3 brzine, v najboljšem stanju, prodam radi družinskih razmer po zelo ugodni ceni. Naslov v upravi »Slovenca« št. 6105. (l)

Lanene tropine

in droge krmila nudi najcenejše Veljezovina žita in moka. **A. VOLK, LJUBLJANA** Realna cesta 34.

Obrt

Beseda samo 50 par

Tel fon št. **2951** Trdka

IV. SCHUMI
Dolenjska cesta, nudi lepa, suha drva in prvovrsten premog.

Hitro in poceni

Vas preseli **»LEVANTE«** Kolodvorska ul. 30 telefon 21-17

Valiet Express

Smartinska cesta 24, kavarna »Viadukta«. Zavod za hitro in brezhibno kemično čiščenje, pošivanje, renoviranje, moderniziranje moške in damske garderobe. Cena kemičnemu čiščenju za moške obleke 55 Din, za damske plašče 50 Din, obračanju z moderniziranjem 280 Din. Garderoba se čisti z najnovejšim sredstvom, ki blagu ne škoduje. Pišite — pošljemo iskati. Zunanja naročila poštodobno. Sorejema se tudi v trafikah: Florjanska ulica 12, Marijin trg 6 in v shrambi gostilne Figovec, Dunajska cesta (dvorišče). (t)

Sirite »Slovenca«!

Fotoamaterji!

Povečave Vaših negativov Vam lepo in poceni napravi **fotooddelek Jugoslov. knjigarnje Ljubljana** Zahtevajte cenik!

Vezani

»ILUSTRIRANI SLOVENE« letnik 1931

je že na razpolago v naši upravi za ceno Din 90.— po pošti 10 Din več.

FURNIRJI

vsake vrste pri tvrdki **P. R. ALLES, Ljubljana — Frankopanska 18.**

✦ Potrti neizmerne žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem tužno vest, da je naša iskreno ljubljena, nepozabna mati, oziroma stara mati, tašča, itd., gospa

Nekrep Elizabeta

zasebnica

v četrtek 28. aprila ob pol 9 po kratki bolezni, previdena s tolažili svete vere, v 78. letu svoje dobe, izdihnila svojo blago dušo.

Pogreb blagopokojne bo v soboto 30. aprila ob 17 iz mestne mrtvašnice na magdalensko pokopališče v Pobrežju. Sv. maša zadušnica se bo darovala v ponedeljek 2. maja ob 7 zjutraj v stolni in mestni župni cerkvi.

Maribor-Pobrežje, dne 28. aprila 1932.

Rodbine: Nekrep Alojzij, Stebih Franc, Živko Alojzij.

Uprava in uradništvo Mestne hranilnice ljubljanske javljata tužno vest, da je dne 27. aprila umrl njen nadkontrolor v p., gospod

JOSIP KURALT

Svojemu zvestemu in zaslužnemu sodelavcu ohranimo hvaležen in časten spomin.

Roland Dorgelès:

Leseni križi

22

Konjski trgovec se s pijansko krotkostjo še en pot vda. Iz žepa potegne nož in sestrže dve reberci čokolade v brbotajoči guljaž. Za njegovim hrbtom pa pleše Broucke kanaški ples, vihteč sekuro.

Drugi se gnetejo skozi vrata; zvijajo, duše se od smeha in ne morejo spraviti poštene besede iz sebe. Pred kotlom je ostal Bouffieux sam.

Na vrtu ob zidu, kjer je vse prerasel lapuh, goré ognji ostalih desetnij. Nekateri kuhajo juho, drugi guljaž. Pri drugi pripravljajo pražen krompir.

»Mi pa že nikdar nimamo sroče, da bi si izučili kakega takegale,« je obžaloval Vairon.

Neki drug se je osupnjen postavil pred svoj ogenj: v svojih velikih, črnih parkljih drži velik kos zmrznjenega mesa, zavitega v tenčico.

»Meso v obvezah!« je z gnusom preklinjal. »Le kako naj to svinjarijo kuham, to mi povej!«

Ves se je zatopil v meso in ga dolgo motril z izbuljenim pogledom; tako je utegnil nekoč motriti Yorickovo lobanjo Hamlet. Iskal sem Sulpharta. Stal je ob koncu vrtnega zidu, žvižgal in zamišljeno strel čez obletete gozdove v daljo.

»Na kaj pa misliš, Sulphart?«

»Na to, kako sem ob mobilizaciji, ko sem odhajal iz tovarne, pustil svoje orodje in drugo ropotijo pri gostilničarju na nasprotni strani ceste; rekel sem mu: »Spravite mi tole; prihodnjo soboto pridem zopet ponje, ko se vrnem iz Berlina...«

V.

Pred napadom.

Šest je že, piče pa še od nikoder... Nak, vse kar je prav!

Sulphart ne more več mirovati. Vzel je svoj kvartin pa skodelo in se postavil ob vходу zuavskega jarka, od koder so morali priti nosilci jedače. Na suhih, v gamaše povitih nogah, ki se jih kakor oklep drži prisušeno blato, je videti, kakor da bi mu bilo telo montirano na kolih. Naslonjen na steno, se z neznostrnostjo ozira za jelonosi.

»Te kuharske mrhe! Manj ko imajo dela, bolj so leni! Meni pa tako neznansko kruli po trebuh!«

Pa nihče ga ne posluša, nihče ga ne pomiluje. Nekateri hero, drugi spe v svojih jazbah, mali Belin si šiva gumbe na plašč s telefonsko žico, Hamel čika. Eden gleda celo skozi strelnico, ker ne ve, kaj bi drugega počel. Ta splošna ravnodušnost draži Sulpharta. Besen skomigne z rameni in brne skodelo, ki se valja po tleh, v stran. Da bi preglašil kruljenje želodca — ka-li? — je jel strupeno jeziki proti svojim tovarišem, kuharjem in najvišjim vojaškim glavam, ki jih je kar povprek primerjal s svinjami, z ljudmi najslabše baže in posebej z gnojem. Celo tako daleč se je okorajžil, da se je porogljivo zahehetal:

»Ej, saj dobimo jo gotovo, našo jedačo, kajpak... Gramozova leča in makaroni na mrzli vodi, to nam ne odide, seve. V tem si pa kuhači in druge krave bašejo trebuhe.«

Poznam Sulpharta in njegove pretirane nazore. Pod označbo »druge krave« meni domalega vse ljudi, ki ne služijo na fronti, in ne dela pri tem nobenega

razločka med spoloma, obleko in stanovi. Mimogrede zaide potem v načrte, kako bi se preosnoval vojaški red, in prihaja do tega sklepa, da bi morali »vsi ti zaplotniki po vrsti postati kuharji« in biti obsojeni, da »sami žro svojo plažo, namesto da se trpajo z dobrimi stvarmi; potem bi se pač malo bolj potrudili, kadar kuhajo za vojake na fronti.« Taka je bila sodba pravičnika.

Drugi pa, ki še niso lačni, nimajo zanj nobene pritrjevalne besede: Bréval piše, Broucke smrči, Vairon si žvižga. To je Sulphartu slednjič preveč. Ne zine nobene več, vzame iz žepa nož in se loti svojih škornjev, rezoč z njih strdelo blato v celih ploščah. V tem trenutku zasliši dobro znan šum in takoj dvigne glavo:

»Tu so!... Po menažo, fantje!«

Zares prihajajo juharji med prijaznim ropotanjem in zvenčanjem steklenic in vrčev. Bouffieux korači na čelu; na ramah nosi navzkriž obešeno debelo rešto hlebov, ki so nanizani na motvoz, v eni roki ima lonce z guljažem in v drugi vrč, ki drži dobršnih pet litrov vina.

Ostali kuharji mu slede v gosjem redu; otovorjeni so s čutarami, ki jih nosijo po dvoje na dregu, z nabito polnimi krompirjevimi vrečami — kdo si ga ve, kaj je v njih! — z lonci, ki so z glenom zamazani, vodnimi vrečami, s hlebi, ki so nataknjeni na palico kakor na raženj. Vse skupaj je podobno tropu zamork, ki tovorijo svojemu plemenu hrano.

Sulphart je opazil vrč, ki si ga je bil Bouffieux na jermenu oprtal čez ramo.

»Možje, blagoslovljena voda bo tudi!«